

biološkog pojma, nema smionosti napisati 'u novoj okolini'. Još bi manje imao hrabrosti napisati da je 'naša OKOLINA zagađena'.«

(Dr. RATIMIR KALMETA, Zdravstveni turizam i turizmologija (2); Liječničke novine — Društveno glasilo Zbora liječnika Hrvatske, broj 31, god. VIII, rujan 1978.)

4. Vjerujem da izvaci iz djela naših istaknutih zemljopisaca nedvojbeno dokozuju da je netko, kad govori ili piše o riječi *okolina* kao prostornom (ekološkom) pojmu, u teškoj zabludi. Međutim zlo je tim veće jer se takvo pogrešno tumačenje tiska u »Školskim novinama«. Kao takvo usvojiti će ga mnogi nepućeni nastavnici i dalje prenijeti svojim učenicima. Tako bi nam naša djeca jednog dana mogla reći da mi ne znamo protumačiti značenje riječi *okolica*, *okolish* i *okolina*, da ono potječe iz vremena Austro-Ugarske, da su riječi koje mi stariji rabimo arhaizmi itd. Da je tumačenje hrvatskih zemljopisaca riječi *okolica* i *okolish* s gledišta hrvatskoga književnog jezika pravilno, potvrđuje nam i dr. Božidar Finka svojim člankom »Društvena okolina i zagrebačka okolica«, objavljen u zagrebačkom VJESNIKU od 9. XI. 1976. godine:

»Kao što je rečeno, riječ se *okolina* odnosi na društvenu sredinu, na društvo u kojem čovjek živi, a ne na prostor (uže ili šire zemljopisno područje), dakle je naziv za društveni pojam. Druga riječ, *okolica*, odnosi se na prostor u (na) kojem čovjek prebiva, dakle je naziv za prostorni, zemljopisni pojam . . . A da bude svakome blisko i razumljivo, dovoljno je ako se govori o 'nečistoći čovjekove okolice' . . .«

S gledišta hrvatske zemljopisne znanosti i hrvatskog književnog jezika bilo bi neprihvatljivo riječ (pojam) OKOLINA rezervirati za oznaku prostora nekog naselja (grada ili sela), a riječ (pojam) OKOLICA (ili OKOLIŠ) za oznaku prostora izvan nekog naselja. Kad bismo to usvojili, onda bismo uvijek morali govoriti ili pisati o »zaštiti čovjekove okoline i čovjekove okolice (okolija)«, pa bi u tomu slučaju i naziv nove rubrike u »Školskim novinama« morao glasiti ovako: ČOVJEKOVA OKOLINA, ČOVJEKOVA OKOLICA I OBRAZOVANJE !!

PITANJA I ODGOVORI

MADAR ILI MADŽAR?

R. K. iz Rijeke uputio nam je ovo pismo:
»U hrvatskim novinama, časopisima* i udžbenicima (i zemljopisnim!?) sve češće čitamo ovako napisane riječi:

* Na primjer Jezik, XXV, str. 15.

(A) Mađarska

Mađar
Mađarica
mađarski (u sva tri roda i broja)
mađarizacija
mađaron
'mađarac'.

Ovako napisane riječi hrvatski zemljopisni jezik ne poznaje. U Hrvatskoj smo ih pisali, a i danas bismo ih morali pisati ovako:

(B) Madžarska
Madžar
Madžarica
madžarski (u sva tri roda i broja)
madžarizacija
madžaron
'madžarac'.

U zemljopisnom nazivlju najvećega broja naših zemljovida ime susjedne nam sjeverne zemlje napisano je sa suglasnikom dž, dakle čitamo/pišemo MADŽARSKA, a ne MAĐARSKA! Da je tako navodim samo neka djela ovakve naravi:

1. GEOGRAFSKI ATLAS JUGOSLAVIJE, Znanje, Zagreb, 1961, uredili dr. Z. Dugački i inž. P. Mardešić.

2. ATLAS SVIJETA, JLZ, Zagreb, 1961.

3. GEOGRAFSKI ATLAS, Geokarta, Beograd, 1972. Strukovni suradnik i korektor za hrvatsko jezično područje dr. Ratimir Kalmeta.

4. ENCIKLOPEDIJA JLZ, 4, Zagreb, 1968.

Zašto naši korektori ne poštuju hrvatsku znanstveno-jezičnu tradiciju? Molim naslov da mi na ovo pitanje odgovori.«

Mislim da je pitanje od općega interesa i da će biti dobro da se razlozi za jedan ili drugi način iznesu u Jeziku, pogotovu što se o tome dosad nije javno raspravljalo.

Problem se očito svodi na pitanje Mađar ili Madžar pa što se odluči za te dvije riječi, vrijedi i za ostale izvedene neposredno ili posredno od njih.

Autor se pisma očito zalaže za Madžar i više traži potvrdu svoga mišljenja, nego što postavlja pitanje. Ima li on pravo? U načelu ima jer književni standard traži da se među dubletama napravi odabir i prednost daje jednoj ako za to postoje kakvi razlozi.

Slažemo se s autorom da Madžar ima jaču tradiciju, ali je Mađar bliže izgovoru kako tu riječ izgovaraju sami Madžari. Budući da smo mi ne samo susjedi Madžara, nego smo i osam stoljeća bili u istoj državnoj zajednici s njima, zaista je čudno što u hrvatskoj tradiciji prevladava Madžar, a ne Mađar.

Odgovor je prilično jednostavan. Stara slavenska i hrvatska riječ za taj narod bila je Ugri, i Hrvati su Madžare u svom jeziku rijetko zvali Madžarima ili Mađarima. Pod turskim se utjecajem proširio naziv Madžari jer Turci izgovaraju srednji glas bliže našem dž. Stariju hrvatsku tradiciju teško je utvrditi zbog rijetkih potvrda te riječi i zbog različitoga pisanja glasova dž i đ. Zato će biti zanimljivo kako je ta riječ zabilježena u našim pravopisima. Brozov i Broz-Boranićev Hrvatski pravopis ima samo Madžar. Tako je i u Boranićevu Pravopisu hrvatskoga ili srpskoga jezika do V. izdanja. U V. izdanju, 1930, koje je prerađeno prema propisima ministarstva prosvjete u Beogradu stoji »Madžar i Mađar«. Tako je i u VI. izdanju, a u VII, 1940, tj. ponovno tiskanom četvrtom, i u VIII. (1941) opet je samo Madžar. U IX. (1947) stoji »Madžar, običnije od Mađar«, a u X. (1951) »Madžar«. Jasno je da je takvo kolebanje narušavalo tradiciju Madžar. Kako tradicija u književnom jeziku ima važnu ulogu pa kad ne postoje ozbiljni razlozi, ne treba je narušavati, pogotovu kad je ona čvrsta u području gdje se najčešće upotrebljava, kao što je u zemljopisnim priručnicima. Madžarski izgovor može biti značajan razlog, ali nas on ne obvezuje toliko koliko naša tradicija pa zbog toga prednost možemo dati liku Madžar. Dakako, ni Mađar ne treba smatrati pogrešnim, ali kad se postavi pitanje o tome i odvagnu svi razlozi, prednost treba dati liku Madžar.

Stjepan Babić

POZNAJEMO LI SVOJ JEZIK?

ŠTO PADA U MED: SJEKIRA ILI ŽLICA?

U djelima hrvatskih pisaca često ćemo naći izraz *pala mu sjekira u med* za okolnost kad koga zadesi kakva sreća, najčešće iznenada, neočekivano.

Evo pet primjera iz djela novijih pisaca:

Pala mu sjekira u med, kadno mu je stari Martin dozvolio, da stupi u obitelj, jer se otada nije trebao za drugo brinuti, nego kako da mu svi dijele ime doktora